

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Луцький національний технічний університет

Анотація. У статті досліджено аналіз фінансового забезпечення страхового ринку України на сучасному етапі. Розглядається динаміка показників діяльності страхового ринку у 2018-2019 рр. Визначено доцільність запровадження інструментарію, спрямованого на збільшення рівня конкурентоспроможності страхових компаній та надання конкурентних послуг не лише на внутрішньому, а й зовнішньому ринках.

Ключові слова: фінансове забезпечення; страховий ринок; страхування; страхові резерви; перестрахування; страхові виплати.

Abstract. In article analysis of financial support of the insurance market of Ukraine at the present stage is investigated. The dynamics of indicators of the insurance market in 2018-2019 is considered. The expediency of introducing tools aimed at increasing the level of competitiveness of insurance companies and providing competitive services not only in the domestic but also in foreign markets is determined.

Keywords: financial security; insurance market; insurance; insurance reserves; reinsurance; insurance payments.

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною умовою для сталого функціонування економіки України. Страховий ринок є невід'ємною частиною фінансового ринку України, адже завдяки йому забезпечується перерозподіл ризиків в економіці, формується більш сприятливе для розвитку підприємництва зовнішнє середовище тощо. Фінансове забезпечення страхового ринку істотно впливає на загальний рівень економічної безпеки країни. Щоб дати відповідь на поставлене питання забезпечення страхового ринку і проаналізувати його з фінансової сторони, потрібно ознайомитись з цим поняттям [2].

Отже, зі слів вітчизняних науковців, страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формуються попит і пропозиція на нього. Він виконує ряд функцій, головною з яких є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту суспільства. Адже саме ця функція розкриває в собі весь зміст страхування як такого. Основним є те, що по-перше, вона забезпечує страховий захист покупцям у вигляді відшкодування збитків при настанні страхових випадків, а по-друге, дозволяє накопичити кошти за договором страхування.

Існування повноцінного ринку страхування є важливою умовою для підвищення добробуту населення та сталого економічного зростання. В Україні цей сектор знаходиться відносно на початковій стадії свого розвитку і має деякі проблеми. Тому подальший його розвиток має набути пріоритетного значення в економічній та соціальній аспектах політики держави.

Щодо страхового ринку в Україні, то він зростає як за розміром, так і за складністю. Середньорічний темп зростання страхових премій протягом останніх трьох років склав 42%. Порівняно з попередніми роками це хороший темп, однак українська економіка є недостатньо застрахованою і через це страховий ринок все ще залишається слабозвиненим. Тому й існує значна потреба в подальшому його вдосконаленні [3].

Питання, пов'язанні із страхуванням життя в Україні висвітлені в працях багатьох вчених, серед них: Дибя В.А., Пурій Г.М., Богріновцева Л.М., Золотарьова О.В. та ін. [1; 2; 4; 6].

Сучасний страховий ринок формується в умовах поступового підвищення базових макроекономічних показників, зокрема зростання валового внутрішнього продукту, низькі темпи інфляції, стабільність національної валюти, що дає змогу забезпечити динамічний його розвиток.

Страхування сприяє розвитку підприємництва, виробництва і торгівлі та надає їм стабільності. Також відомо, що страхування допомагає запобігти значним втратам капіталу і надає стабільності підприємницькій діяльності та економіці в цілому. Таким чином воно може значно знизити державні видатки. Страховики можуть частково замінювати державні програми страхування в прикладі

інвалідності або смерті. Це трохи зменшує навантаження на систему соціальної допомоги, залишаючи уряду ресурси для найсуттєвіших і найнеобхідніших цілей соціального захисту. Більш того, страхування може пом'якшити негативний економічний вплив від природного лиха (такого як втрата сільськогосподарських культур), зменшуючи потребу в фінансовому втручанні держави.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка [5]

Показники діяльності страхового ринку	2018 рік	2019 рік	Темпи приросту,%
			2019/2018
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць			
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	77 495,00	80 271,10	3,6
- зі страхувальниками-фізичними особами	72 460,20	73 440,10	1,4
Страхова діяльність, млн грн			
Валові страхові премії, у тому числі:	49 367,50	53 001,20	7,4
зі страхування життя	3 906,10	4 624,00	18,4
Валові страхові виплати, у тому числі:	12 863,40	14 338,30	11,5
зі страхування життя	704,9	575,9	-18,3
Перестраховування, млн грн			
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	17 940,70	16 713,40	-6,8
- перестраховикам-резидентам	14 943,20	13 415,20	-10,2
- перестраховикам-нерезидентам	2 997,50	3 298,20	10
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	2 459,00	2 508,20	2
- перестраховиками-резидентами	430,8	297,8	-30,9
- перестраховиками-нерезидентами	2 028,20	2 210,40	9
Страхові резерви, млн грн			
Обсяг сформованих страхових резервів	26 975,60	29 558,80	9,6
- резерви зі страхування життя	9 335,10	10 273,70	10,1
- технічні резерви	17 640,50	19 285,10	9,3
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн			
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	63 493,30	63 866,80	0,6
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 666,50	44 609,90	9,7

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 6929,9 тис. одиниць, при цьому на 330,4 тис. одиниць (або на 0,5%) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі зросла кількість укладених договорів страхування медичних витрат на 2023,9 тис. одиниць (або на 45,4%), кількість укладених договорів страхування відповідальності перед третіми особами зросла на 942,0.

Операції вихідного перестраховування за 2019 рік зменшились на 6,8% з 17 940,7 млн грн до 16713,4 млн грн за рахунок зменшення на 1528,0 млн грн (10,2%) обсягів перестраховування із страховиками-резидентами. При цьому, операції з перестраховування із страховиками-нерезидентами збільшились на 300,7 млн грн (10,0%).

Страхові резерви станом на 31.12.2019 зросли на 2583,2 млн грн (9,6%) у порівнянні з аналогічною датою 2018 року, при цьому резерви зі страхування життя зросли на 938,6 млн грн (10,1%), технічні резерви – на 1644,6 млн грн (9,3%).

У порівнянні з аналогічною датою 2018 року збільшилися такі показники, як загальні активи страховиків на 373,5 млн грн (0,6%), з них активи, визначені законодавством для покриття страхових резервів – на 3943,4 млн грн (9,7%).

Основними рекомендаціями щодо підвищення рівня прибутковості та модернізації управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній можуть бути як подальша розробка загальної стратегії розвитку страхової компанії на п'ятирічний період із врахуванням загроз цифровізації фінансових відносин і тенденцій розвитку поведінкової економіки, так і прогнозування ймовірних загроз для корпоративних ресурсів та інтересів компанії у кількарічній перспективі, забезпечення збалансованості страхового портфелю, забезпечення відповідного рівня кваліфікації співробітників страхових компаній, створення окремого підрозділу з питань забезпечення фінансово-економічної безпеки, розробка нових ефективних рекламних стратегій, впровадження нових страхових продуктів (наприклад, кібер-страхування).

Ще однією важливою ціллю щодо покращення становища і функціонування страхового ринку є формування ефективної системи інструментарію, спрямованого на збільшення рівня конкурентоспроможності страхових компаній та надання конкурентних послуг не лише на внутрішньому, а й зовнішньому ринках. Підтримувати належний стан справ у даному напрямку можна через забезпечення фінансової інклюзії страхових послуг. Не надто сприятлива ситуація в країні для поширення страхових послуг склалась тому, що усі послуги через експансію іноземного капіталу злилися в єдиний страховий простір та зазнали суттєвих змін. При цьому загострилися проблеми, пов'язані із забезпеченням економічної конкурентоспроможності в новому економічному середовищі через карантинні обмеження та ситуацію з коронавірусною епідемією. Розв'язання таких проблем в Україні потребує поглиблених досліджень у напрямках визначення позитивних і негативних факторів, які приносять в український страховий ринок зарубіжні страхові компанії, а також причин, що гальмують розвиток вітчизняного страхового ринку [6].

Висновки. Таким чином, страховий ринок в цілому є складною системою, яку утворює низка взаємопов'язаних і взаємообумовлених підсистем. Про страховий ринок України можна сказати, що він ще молодий і перебуває у стадії формування. З кожним днем страхування в Україні стає все важливішим сегментом ринкових економічних відносин. Через механізм страхового захисту страхування зможе забезпечити безпеку, стабільність, соціальні гарантії в суспільстві, а в перспективі може стати серйозним механізмом перерозподілу інвестиційних ресурсів і механізмом вирішення питання зайнятості населення. Потенційними загрозами для безпеки орієнтованого функціонування конкурентоспроможного страхового ринку в Україні на даний момент, залишаються кібер-атаки, відсутність механізмів контролю транспарентності діяльності учасників страхового ринку, низька ефективність регулювання та контролю якості страхових послуг та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні. Економіка та держава. 2016. № 11. С. 80-83.
2. Пурій Г.М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. Ефективна економіка. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (дата звернення 08.02.2021).
3. Інтернет-журнал зі страхування та перестраховування URL: www.forinsurer.com (дата звернення 08.02.2021).
4. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Випуск 31. С. 174-179.
5. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. Інтернет джерело: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення 08.02.2021).
6. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. Економіка і суспільство. 2017. №11. С. 413-420.

Поліщук Вадим Григорович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Луцький національний технічний університет, Луцьк, e-mail: vadym.polischuk2@gmail.com
Гурський Роман Андрійович, студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Луцький національний технічний університет, Луцьк